

ПОДАТКОВА ДОВІРА ЯК НЕФОРМАЛЬНА ІНСТИТУЦІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток підприємницької ініціативи кінця 80-х років трансформувався в появу значної кількості суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм. Подальше розширення підприємництва було в певній мірі заблоковано з причин наявності не лише базової "загальної системи оподаткування", а й відсутності базових формальних та неформальних інституцій взаємодії у національній економічній моделі.

Формування в середині 90-х базової податкової моделі призвело до формування фіскальної основи на основі поступового переважання непрямих податків, зокрема ПДВ та акцизного збору, натомість прямі податки були представлені податком на прибуток та прибуткового податку з громадян зі значними ставками. Окрім цього як підприємці так і працівники фіскально об'єднувалися через платежі (збори) соціального суспільного характеру до Пенсійного фонду, фондів соціального страхування і сталося об'єднання цілей і мотивацій обох суб'єктів системи.

1. підприємці намагалися мінімізувати соціальні виплати через заробітну плату в конвертах;
2. працівники втратили мотивацію сплати внесків до фондів соціального страхування і особливо Пенсійного фонду через мізерні пенсії в майбутньому.

Наслідком такої ситуації став дефолтний стан 1997-1998 рр. та формування сталого рівня тіньової економіки на загальному тлі фінансової кризи, яка розгорілася в країнах, що розвиваються.

Консесус між урядом В.Ющенка та підприємницькими структурами, знаходження точки повернення до податкової довіри знайшло відображення в спрощеній системі оподаткування фізичних та юридичних осіб, спрощення ведення обліку та подання звітності.

Протягом наступних років рівень прихованості суб'єктів господарювання значно зменшився, з огляду на податкові надходження та суттєвому збільшенні кількості суб'єктів підприємницької діяльності.

Подальші кроки урядів важко назвати послідовними, адже прийняття в цілому прогресивного за суттю законодавства в підтримку та розвитку підприємницької діяльності, не дало позитивних результатів при паралельному запровадженні пенсійних внесків з підприємців в середньому 32 %. Головна перевага спрощеної системи оподаткування зникла, що вплинуло на тінізацію значної частини малих підприємців.

Слід визнати, що налагодження податкової довіри з підприємницькими структурами знаходиться на початковій стадії, адже зменшення ЄСВ останніми роками до 22 % не сприяло детінізації, що змусило вже реагувати державі як суб'єкту економічного кругообороту через відповідні економічні інструменти, зокрема мінімальну заробітну плату, яка зросла з 1600 грн. до 3200 грн. та суттєве збільшення штрафів за приховування такого об'єкту як фонд оплати праці.

Ситуація досить загрозлива, адже налагодження неформальних інституцій тривалий і послідовний процес, а кроки обох сторін не узгоджуються і викликають відповідні реакції як держави так і підприємців.